

SAJUNGOS VYRIAUSIASIS
ĮGALIOJINIS UŽSIENIO
REIKALAMS IR
SAUGUMO POLITIKAI

Strasbūras, 2016 11 22
JOIN(2016) 52 final

BENDRAS KOMUNIKATAS EUROPOS PARLAMENTUI IR TARYBAI

Atnaujinta partnerystė su Afrikos, Karibų ir Ramiojo vandenyno valstybėmis

{SWD(2016) 380 final}
{SWD(2016) 381 final}

Turiny

1. ĮVADAS	4
2. STRATEGINIAI ES INTERESAI	5
3. KONKREČIAIS PRIORITETAIS PAREMTA POLITINĖ PARTNERYSTĖ	7
3.1. ES prioritetai šalių partnerių atžvilgiu.....	8
3.1.1. Taikių ir demokratių visuomenių, gero valdymo, teisinės valstybės ir žmogaus teisių visiems skatinimas	8
3.1.2. Integracinio ir tvaraus augimo ir deramo darbo visiems skatinimas	9
3.1.3. Migracijos ir judumo pavertimas galimybėmis ir bendras problemų sprendimas	11
3.1.4. Žmogaus socialinės raidos ir orumo užtikrinimas.....	12
3.1.5. Aplinkos apsauga ir klimato kaitos keliamų problemų sprendimas	13
3.1.6. Susivienijimas sprendžiant bendras problemas	13
3.2. Regionams pritaikyti ES prioritetai	14
3.2.1. Afrika	15
a. Taika ir saugumas, stabilumas, demokratija, teisinė valstybė, geras valdymas ir žmogaus teisės ...	15
b. Abipusės ekonominės galimybės siekiant darnaus vystymosi	16
c. Migracijos ir judumo valdymas.....	17
d. Žmogaus socialinė raida.....	18
3.2.2. Karibai	19
a. Taika ir žmonių saugumas, demokratija, teisinė valstybė, geras valdymas ir žmogaus teisės	19
b. Regioninė integracija, integracinis ir tvarus augimas, prekyba ir darbo vietų kūrimas.....	20
c. Žmogaus socialinė raida.....	20
d. Klimato kaita ir tvarus gamtos išteklių valdymas	21
3.2.3. Ramiojo vandenyno šalys.....	21
a. Geras valdymas, žmogaus teisės ir lyčių lygybė	22
b. Integracinis ir tvarus augimas	23
c. Klimato kaita ir tvarus gamtos išteklių valdymas.....	23
4. TIKSLINGESNĖ IR LANKSTESNĖ PARTNERYSTĖ.....	24
4.1. Įgyta patirtis.....	24
4.2. Stiprių regioniniu modeliu paremta lanksti partnerystė	25
4.2.1. Galimybės.....	25
4.2.2. Siūloma galimybė.....	26
4.2.3. Ryšys su AKR nepriklausančiomis šalimis	26

4.3. Daugiapakopė ir įvairias suinteresuotąsias šalis apimanti partnerystė ir pagrindiniai bendradarbiavimo principai.....	27
4.3.1. Pagrindiniai bendradarbiavimo principai	27
4.3.2. Subsidiarumo ir papildomumo principai	27
4.3.3. Dalyviai	27
4.4. Geresnių rezultatų teikianti partnerystė.....	28
4.4.1. Įvairiapusė partnerystė	28
4.4.2. Įgyvendinimo priemonės	28
4.5. Partnerystė, grindžiama tinkama institucine struktūra	28
4.6. Partnerystė, grindžiama teisine sistema.....	29
4.7. Tolesni veiksmai.....	29

1. Įvadas

Partnerystės susitarimas tarp Afrikos, Karibų jūros ir Ramiojo vandenyno (AKR) grupės valstybių ir Europos Sąjungos bei jos valstybės narių, pasirašytas Kotonu 2000 m. birželio mėn.¹, baigia galioti 2020 m. vasario mėn. Šalių derybos, kuriomis siekiama išsiaiškinti, kokios nuostatos vėliau reglamentuos jų santykius, turi prasidėti ne vėliau kaip 2018 m. rugpjūčio mėn.² Partnerystės susitarimo, vadinamo Kotonu partnerystės susitarimu (KPS), apimančio daugiau nei 100 šalių, kurių bendras gyventojų skaičius yra apie 1,5 mlrd., galiojimo pabaiga suteikia strateginę galimybę atjauninti ES santykius su jos partneriais Afrikoje, Karibuose ir Ramiajame vandenyne, atsižvelgiant į pasikeitusias pasaulines aplinkybes ir sutelkiant dėmesį į partnerystę, paremtą bendrais interesais, tikslais ir bendrais įsipareigojimais.

Šiame komunikate išdėstomos idėjos ir siūlomi politinės partnerystės su AKR valstybėmis pagrindai. Jis grindžiamas tarptautiniu mastu sutarta JT darbotvarke iki 2030 m.³, kurioje pateiktas universalus bendrų tikslų rinkinys, ir Visuotine ES užsienio ir saugumo politikos strategija⁴, kurioje išdėstytos ES išorės interesų ir užmojų strateginės gairės. Komunikatas taip pat suderintas su Komisijos pasiūlymu persvarstyti Europos konsensuą dėl vystymosi politikos⁵.

ES palaiko ryšius su partneriais, panašios nuomonės besilaikančiomis šalimis ir regionų grupėmis, kad siektų bendrų tikslų. Europos Komisija ir Sąjungos vyriausioji įgaliotinė užsienio reikalams ir saugumo politikai yra linkusios investuoti į tokių rūšių partnerystę, kuri pagrįsta bendros atsakomybės principu, kad ji taptų tikra partneryste. Tam reikia, kad šalys partnerės bendradarbiautų geranoriškai ir su panašiais siekiais.

Ilgalaikiai santykiai su AKR valstybėmis yra geras atspirties taškas kuriant naują politinę partnerystę. Abi partnerės turės būti pasiruošusios dideliems pokyčiams, kad jų būsiami santykiai atitiktų dabartinio pasaulio uždavinius ir būtų sukurta galinga sąjunga, sugebanti įgyvendinti pagrindinius prioritetus. Atsižvelgiant į prioritetus, pasikeitusias aplinkybes ir patirtį, įgytą įgyvendinant KPS, matyti, kad neužteks paprasčiausiai pratęsti KPS termino galiojimo. Komisija ir vyriausioji įgaliotinė mano, kad reikės svarbaus poslinkio sprendimų priėmimo ir įgyvendinimo procese, vykdomame regionų lygmeniu. Be to, būsimieji santykiai turėtų susieti AKR valstybes ir kaimyninius regionus, kurie nėra dabartinio KPS dalis, tačiau atlieka svarbų vaidmenį, susijusį su ES tikslų siekimu.

Besiruošdamos procesui, kuriame bus apibrėžti ES ir AKR valstybių santykiai po 2020 m., Komisija ir vyriausioji įgaliotinė 2015 m. pradėjo svarstymų procedūrą ir vykdė viešas

¹ 2007/483/EB, OL L 317, 2000 12 15.

² KPS 95 straipsnio 4 dalis.

³ „Keiskime mūsų pasaulį. Darna vystymosi darbotvarkė iki 2030 m.“, Jungtinės Tautos, A/RES/70/1.

⁴ „Bendra vizija, bendri veiksmai: stipresnė Europa. Visuotinė Europos Sąjungos užsienio ir saugumo politikos strategija“, 2016 m. birželio 28 d., <http://europa.eu/globalstrategy/en/shared-vision-common-action-stronger-europe>.

⁵ Komunikatas, kuriuo pateikiamas naujo Europos konsensuso dėl vystymosi pasiūlymas (C(2016) 740 *final*).

konsultacijas⁶. Be to, vyko diskusijos su pagrindinėmis suinteresuotosiomis šalimis, taip pat atliktas ir 2016 m. liepos mėn. paskelbtas pirmųjų 15 KPS įgyvendinimo metų vertinimas⁷. Poveikio vertinime⁸, pridedame prie šio komunikato, be kita ko, išnagrinėtos įvairios būsimų santykių galimybės. Šis darbas yra šio komunikato pagrindas.

2. Strateginiai ES interesai

Pasaulinės aplinkybės gerokai pasikeitė nuo 2000 m., kai pasirašytas Kotonu partnerystės susitarimas, kurio ištakos siekia Lomės konvenciją, pasirašytą 1975 m. KPS galiojimo pabaiga yra galimybė užmegzti partnerystę, kuri atitiktų šiandienos iššūkius pasikeitusiame pasaulyje. Pirmą, Visuotinė ES užsienio ir saugumo politikos strategija sudarė sąlygas ES imtis ryžtingesnių veiksmų pasaulyje. Plataus užmojo ir plataus masto visuotinės reformų darbotvarkės įgyvendinimas pradėtas Darnaus vystymosi tikslų (DVT) sistema pagal Darbotvarkę iki 2030 m. ir Adis Abebos veiksmų darbotvarkę⁹.

Jis vykdomas nuolatinio pažeidžiamumo ir nestabilumo sąlygomis, kai pažanga šalių viduje ir tarp šalių yra nevienoda, taip pat sparčiai didėja neigiami klimato kaitos padariniai ir niokojama aplinka, o tai kenkia socialiniam ir ekonominiam stabilumui įvairiose pasaulio dalyse. Visų pirma daugelis AKR valstybių turi didelių sunkumų, susijusių su konfliktais, skurdu, nedarbu ir deramo darbo trūkumu, didėjančia nelygybe, žmogaus teisių pažeidimais, korupcija, neigiamais klimato kaitos padariniais, poveikiu ribotiems gamtiniams ištekliams ir ekosistemų nykimu, taip pat netolygia integracija į pasaulio ekonomiką. Nestabilioms valstybėms tebėra būdingas ypač didelis ir nuolatinis skurdas. Dėl struktūrinių ir besikartojančių krizių vis dar kyla sunkių ekstremaliųjų humanitarinių situacijų, kurios silpnina ištisų šalių ir visuomenių atsparumą. Be to, daugelyje šalių partnerių gyventojų skaičiaus augimas pralenkia ekonomikos augimą. Visa tai trukdo tvariam ir integraciniam augimui ir darbo vietų kūrimui, kurių reikia tam, kad būtų sudarytos palankios sąlygos ir suteiktos tikros galimybės gyvenime, ypač jaunimui ir pažeidžiamiausiems asmenims.

Ši sudėtinga aplinka sudaro palankias sąlygas ekstremizmui, terorizmui ir kitų formų organizuotam nusikalstamumui, įskaitant prekybą žmonėmis, narkotikais ir šaunamaisiais ginklais, taip pat elektroninius nusikaltimus. Tokie modeliai turi neigiamą poveikį saugumui ir ekonominei ES ir jos piliečių gerovei. Tai taip pat viena iš pagrindinių neteisėtos migracijos ir priverstinio perkėlimo priežasčių. Aiški sistema yra nustatyta Europos migracijos darbotvarkėje¹⁰, 2015 m. lapkričio mėn. kartu sutartoje Valetos deklaracijoje ir veiksmų

⁶ Bendras konsultacijų dokumentas JOIN(2015) 33 ir jo rezultatai paskelbti

http://ec.europa.eu/europeaid/public-consultation-eu-acp-new-partnership_en

⁷ Kotonu partnerystės susitarimo vertinimas SWD(2016) 250 paskelbtas

https://ec.europa.eu/europeaid/policies/european-development-policy/acp-eu-partnership-after-2020_en

⁸ Poveikio vertinimas. Bendras tarnybų darbinis dokumentas JOIN(2016) 380).

⁹ http://www.un.org/esa/ffd/wp-content/uploads/2015/08/AAAA_Outcome.pdf.

¹⁰ COM(2015) 240 *final* paskelbta http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/european-agenda-migration/index_en.htm

plane¹¹, taip pat Komunikate dėl naujo partnerystės su trečiosiomis šalimis modelio sukūrimo¹² pagal Europos migracijos darbotvarkę.

KPS vertinimas rodo, kad susitarimas reikšmingai prisidėjo prie skurdo panaikinimo ir padėjo užtikrinti geresnes ir vienodesnes galimybes naudotis pagrindinėmis paslaugomis. Tačiau dėl to, kaip AKR valstybės partnerės laikosi esminių susitarimo elementų (žmogaus teisės, demokratiniai principai ir teisinės valstybės principai), padėtis yra nevienoda. Be to, nebuvo įtikinamo ir bendro atsako į kritines problemas, pavyzdžiui, migracijos ir judumo.

Kita vertus, daugelyje AKR valstybių pastebėtas didelis ekonomikos augimas. Gerėjantis sujungimas, tarpusavio priklausomybė, mokslinė ir technologinė pažanga ir intensyvesnė prekyba atvėrė naujų galimybių padidinti gerovę pasaulyje. Vis daugiau AKR valstybių suteikia didesnių galimybių investicijų grąžos atžvilgiu, taip pat ir Europos įmonėms. KPS vertinimas rodo, kad susitarimas sudarė sąlygas šalims partnerėms padaryti pažangą integruojantis į pasaulio ekonomiką. Padidėjo prekybos srautai iš AKR valstybių ir į jas, taip pat išsiplėtė jų narystė Pasaulio prekybos organizacijoje (PPO) bei padidėjo jų vaidmuo tarptautinėse prekybos derybose. Svarbūs veiksmai buvo ekonominės partnerystės susitarimų sudarymas ir įgyvendinimas. Tačiau dabartinė padėtis nepatenkinama tokiose srityse kaip ekonomikos įvairinimo ir pridėtinės vertės didinimas ir priklausomybės nuo riboto kiekio produktų mažinimas, taip pat pašalpų, dėl kurių didėja nelygybė, persikirstymas.

Dar vienas naujas aspektas yra padidėjęs regionų dinamiškumas ir regioninių organizacijų svarba, Afrikos atveju tai yra žemyninė organizacija, t. y. Afrikos Sąjunga. KPS vertinimas rodo, kad nepavyko atsižvelgti į šiuos svarbius pokyčius, kurie turėtų atsispindėti sprendimų dėl būsimos partnerystės priėmimo procese ir institucinėje struktūroje.

Galiausiai šalys partnerės atlieka vis svarbesnį vaidmenį sprendžiant pasaulines problemas, kurių viena ES iš esmės negali išspręsti. Šiuo atžvilgiu klimato kaita išlieka viena iš aktualiausių grėsmių siekiant darnaus vystymosi ES ir pasaulyje. Naujų jėgų, kurios ne visada skatina tas pačias vertybes ir darbotvarkes, iškilimas yra dar vienas argumentas, kuris skatina stiprinti pastangas, kad būtų pasiektas bendras sutarimas su ES partneriais dėl pagrindinių visuotinių susirūpinimą keliančių klausimų ir kad būtų toliau įgyvendinama palanki darbotvarkė. Todėl glaudesnis dialogas ir bendradarbiavimas su AKR valstybėmis yra labai svarbus, jei ES siekia daryti įtaką ir skatinti daugiašalėmis taisyklėmis paremtą tvarką. Tačiau vertinimas rodo, kad įgyvendinant partnerystę šių tikslų siekta nepakankamai. Rezultatai atskleidžia, kad tarp partnerių nebuvo atsako ir tikro bendradarbiavimo pagrindiniais tarptautiniais klausimais.

Šie iššūkiai ir galimybės yra tokie svarbūs vidutinės trukmės laikotarpiu, kad būtina imtis skubių ryžtingų veiksmų su partneriais.

¹¹ Paskelbta <http://www.consilium.europa.eu/en/press/press-releases/2015/11/12-valletta-final-docs/>

¹² COM(2016) 385 *final* paskelbta http://ec.europa.eu/dgs/home-affairs/what-we-do/policies/european-agenda-migration/proposal-implementation-package/docs/20160607/communication_external_aspects_eam_towards_new_migration_ompact_en.pdf

ES suinteresuota siekti naujos politinės partnerystės, kuri būtų sutelkta į taikių, stabilių, gerai valdomų, klestinčių ir atsparių valstybių bei visuomenių kūrimą prie jos sienų ir už jų. Visuomenė, kurioje klesti demokratija, pasitikėjimas institucijomis ir darnus vystymas yra atsparios valstybės pagrindas.

ES taip pat suinteresuota siekti naujos politinės partnerystės, kurią įgyvendinant būtų sukurta daugiašalėmis taisyklėmis grindžiama tvarka, padedanti spręsti pasaulines problemas. Sėkmingos derybos dėl Paryžiaus klimato kaitos susitarimo¹³ parodė, kad tokių strateginių sąjungų kūrimas iš tikrųjų padeda siekti teigiamų rezultatų tarptautinėse derybose.

Kad būtų galima patenkinti šiuos ES interesus, ES atsako strategijoje turėtų būti susitelkta į toliau nurodytus konkrečius prioritetus, kurie yra tarpusavyje susiję ir vienas kitą sustiprinantys.

Konkretūs prioritetai	
1.	Stiprinti taikias ir demokratines visuomenes, gerą valdymą, teisinę valstybę ir žmogaus teises visiems
2.	Skatinti integracinį tvarų augimą ir deramas darbo vietas visiems
3.	Paversti judumą ir migraciją galimybėmis ir kartu spręsti problemas
4.	Skatinti žmogaus socialinę raidą ir orumą
5.	Saugoti aplinką ir kovoti su klimato kaita
6.	Sutelkti jėgas pasaulinėje arenoje bendrų interesų srityse

Toliau aptariami būsimos partnerystės kūrimo pagrindai.

3. Konkrečiais prioritetais paremta politinė partnerystė

Pirmuoju naujos politinės partnerystės kūrimo pagrindu turėtų būti bendrai pripažįstami tikslai, vertybės, principai ir įsipareigojimai. Vėliau šiuos poreikius būtina pritaikyti konkretiems regionams, siekiant atsižvelgti į jų specifinius bruožus. Taip pat turėtų būti išsamiai išnagrinėtos kitų suinteresuotųjų šalių, kurios nėra AKR valstybės, įtraukimo galimybės (žr. 4.2.3 skyrių).

¹³ Paryžiaus susitarimas, priimtas pagal Jungtinių Tautų bendrąją klimato kaitos konvenciją, FCCC/CP/2015/L.9/rev.1.

3.1. ES prioritetai šalių partnerių atžvilgiu

3.1.1. Taikių ir demokratių visuomenių, gero valdymo, teisinės valstybės ir žmogaus teisių visiems skatinimas

Būsima partnerystė turėtų būti grindžiama bendru stipriu įsipareigojimu skleisti ir gerbti demokratiškus principus, teisinės valstybės principus, visuotines žmogaus teises ir visų pagrindines laisves, pagarbą žmogaus orumui, lygybės ir solidarumo principams ir geram valdymui. Visų pirma, dėmesys lyčių lygybei, pažeidžiamiausiems žmonėms ir jaunimo perspektyva turėtų dar labiau paskatinti abipuses pastangas siekti demokratinio valdymo ir žmogaus teisių visiems. Daugelyje šalių partnerių šie veiksniai jau yra įtvirtinti arba stiprinami. Tačiau šios pažangos neužtenka siekiant įgyvendinti darnaus vystymosi tikslus.

ES skatina taisyklėmis grindžiamą visuotinę tvarką, kad užtikrintų visuotines viešąsias gėrybes ir prisidėtų prie taikos ir stabilumo pasaulyje, daugiašališkumą laikydama pagrindiniu principu, o Jungtines Tautas (JT) – svarbiausia organizacija. Todėl partnerystė turėtų būti grindžiama visišku JT chartijos ir tarptautinės teisės laikymusi ir šioje sistemoje turėtų atlikti aktyvų vaidmenį.

Partnerystė turėtų skatinti taiką, stabilumą ir saugumą, įskaitant žmonių saugumą ir atsparumą, kaip pačius svarbiausius įgalinančius veiksmus siekiant darnaus vystymosi ir gerovės. Be taikos ir saugumo nebus ir darnaus vystymosi, o be vystymosi ir skurdo išnaikinimo nebus galima įtvirtinti tvarios taikos. ES saugumui ir gerovei taip pat svarbi kova su destabilizacija ir jos pagrindinėmis priežastimis. Saugumas viduje priklauso nuo taikos už ES sienų. Todėl būsimoje partnerystėje turėtų atsispindėti poreikis taikyti visapusišką požiūrį į konfliktus ir krizes, įskaitant jų prevenciją ir sprendimą, panaudojant ir karinius, ir civilinius gebėjimus (bei jų sąveiką). Reikėtų atsižvelgti į įvairius veiksnius ir veikti visais konfliktų ciklo etapais, glaudžiai bendradarbiaujant su žemyninėmis ir regioninėmis organizacijomis, taip pat su Jungtinėmis Tautomis.

Partnerystėje didžiausią dėmesį reikėtų skirti teisinės valstybės stiprinimui. Tai yra visuotinė vertybė, būtina darnaus vystymosi sąlyga, svarbi konfliktų prevencijos dalis ir sėkmingo bendradarbiavimo kitose ES interesų srityse pagrindas. Norint įgyvendinti šią vertybę, būtina aiškiai įsipareigoti skatinti veiksmingą ir nepriklausomą teisingumą piliečiams ir žmonėms. Be to, reikia spręsti nebaudžiamumo už sunkiausių tarptautinius nusikaltimus problemą, pripažįstant nacionalinių baudžiamųjų jurisdikcijų ir Tarptautinio baudžiamosio teismo vaidmenų papildomumą kartu siekiant taikos ir susitaikymo. Kova su korupcija ir organizuotu nusikalstamumu taip pat yra labai svarbi sąlyga demokratių institucijų veiksmingumui užtikrinti, palankiai verslo aplinkai ir tvariam gamtinių išteklių, įskaitant mineralinius išteklius, valdymui.

Partnerystė turėtų sudaryti sąlygas imtis bendrų veiksmų sprendžiant vis didesnes visuotinio saugumo grėsmes, kurios liečia tiek Europą, tiek šalis partneres, ypač terorizmo ir ekstremizmo problemas, taip pat organizuoto nusikalstamumo ir neteisėtos prekybos, įskaitant prekybą žmonėmis, laukiniais gyvūnais, narkotikais ir pavojingomis medžiagomis, problemas. Ji taip pat turėtų apimti kibernetinio saugumo, svarbiausios infrastruktūros

apsaugos, jūrinės ir civilinės aviacijos saugos skatinimą. Partnerystė turėtų lygiai taip pat stiprinti bendrą įsipareigojimą kovoti su masinio naikinimo ginklų platinimu, įskaitant dvejojo naudojimo prekių kontrolę, kovą su neteisėta gamyba, perdavimu, platinimu, pertekliniu kaupimu ir nekontroliuojama šaulių ir lengvųjų ginklų sklaida.

Partnerystė turėtų skatinti aktyvius veiksmus visais lygmenimis (vietos, nacionaliniu, regioniniu, žemynų ir tarptautiniu) ir užtikrinti visų suinteresuotųjų šalių sisteminių dalyvavimą, laikantis principų ir prisiimtų įsipareigojimų. Naująją partnerystę reikėtų grįsti patirtimi, sukaupta vykdant politinį dialogą kaip skaidrų ir lankstų procesą, visais lygmenimis ir visais rūpimais klausimais užtikrinant tęstinį, visapusišką ir gausų šalių dalyvavimą. Reikėtų išlaikyti intensyvesnio politinio dialogo galimybę, taip pat vykdyti konsultacijas opiais klausimais, susijusiais su demokratinių principų, teisinės valstybės laikymusi, žmogaus teisėmis ir geru valdymu, ir kaip paskutinę priemonę taikyti galimybę iš dalies arba visiškai nutraukti santykius. Naujoji partnerystė turėtų skatinti didesnę įvairių nevalstybinių subjektų, pavyzdžiui, pilietinės visuomenės ir privačiojo sektoriaus, įsitraukimą.

3.1.2. Integracinio ir tvaraus augimo ir deramo darbo visiems skatinimas

Pastarąjį dešimtmetį daugelyje šalių partnerių ekonomikos augimas buvo išpūdingas. Dažnai šis augimas buvo spartus, bet pradinis lygis buvo gana žemas, ir daugumoje šalių ekonominės veiklos įvairinimas ir sudėtingumas dažnai nėra dideli. Dauguma šalių vis dar išlieka lengvai pažeidžiamos dėl ekonominių sukrėtimų ir gaivalinių nelaimių ir neužtikrina reikalingo darbo vietų kūrimo. Be to, jos nėra pasiekusios pakankamos pažangos integracinio ir tvaraus augimo srityje, visų pirma tvaraus vartojimo ir gamybos bei veiksmingo išteklių naudojimo srityje. AKR valstybių integracija pasaulinėje ekonomikoje didinant prekybą ir prisijungiant prie pasaulinių vertės grandinių nepasiekė planuoto lygio. Pagal darnaus vystymosi tikslus integracinis ir tvarus augimas bei deramas darbas yra labai svarbios partnerių stabilumo ir gerovės užtikrinimo sąlygos. Tai svarbu ir dėl to, kad ES galėtų pajusti teigiamą visuotinį poveikį. Todėl partnerystė didžiausias dėmesys turėtų būti skiriamas pagrindiniams integracinio ir tvaraus augimo veiksniams.

Makroekonominio stabilumo, įskaitant finansų sistemos stabilumą, skatinimas išlieka būtina integracinio ir tvaraus augimo sąlyga. Tai itin svarbu vis glaudesniais ekonominiais ir finansiniais ryšiais susijusiame pasaulyje, kuriame daugėja besiformuojančios rinkos ekonomikos šalių ir susijusių finansinių rinkų. Netvarus fiskalinis ir einamosios sąskaitos deficitai, pernelyg didelis valiutų kurso svyravimas ir infliacija bei didelis ekonominės veiklos nestabilumas trukdo investuotojams planuoti ir numatyti ekonomines galimybes. Tokios aplinkybės kliudo vyriausybėms nuosekliai įgyvendinti įvairių sričių politiką ir veiksmingai valdyti biudžetą.

Todėl labai svarbu skatinti skaidrų viešųjų finansų valdymą ir veiksmingą viešųjų finansų naudojimo kontrolę. Tai apima efektyvių, veiksmingų, sąžiningų ir aiškių mokesčių sistemų skatinimą ir kovą su sukčiavimu bei neteisėtu kapitalo judėjimu. Patikimas viešųjų finansų valdymas yra labai svarbi gero valdymo dalis ir veiksmingo bei atsparaus viešojo sektoriaus pagrindas. Tai turėtų padėti sutelkti didesnes vidaus pajamas ir veiksmingai bei efektyviai nukreipti jas į viešąsias gėrybes ir paslaugas.

Naujoji partnerystė taip pat turėtų skatinti didesnę privačiojo sektoriaus vaidmenį kuriant integracinę ir tvarų augimą ir darbo vietas. Todėl reikės aktyvesnių veiksmų tobulinant politikos ir reguliavimo sistemą ir verslo aplinką. Ypatingą dėmesį reikėtų skirti investicinei aplinkai ir didesnių investicijų poreikio klausimo sprendimui.

Naujojoje partnerystėje turėtų aiškiai dominuoti gerai veikiančių darbo rinkų skatinimo tema. Jos reikalingos siekiant užtikrinti deramą darbą darbuotojams, įskaitant perėjimą nuo neoficialios prie oficialios ekonomikos, taip pat darbo sąlygų gerinimą, sveikatos apsaugą ir saugą darbe bei galimybę naudotis socialinės apsaugos paslaugomis.

Ypatingą dėmesį reikėtų skirti tvariam ir aplinkos požiūriu atsakingam žemės ūkio sektoriui. Šalyse partnerėse šis sektorius išlieka svarbiausia tvaraus vystymosi paskata, visų pirma maisto saugos, darbo vietų kūrimo ir skurdo panaikinimo srityse, nors šis sektorius tampa labai pažeidžiamas, kai susiduriama su klimato kaitos padariniais.

Šis tvarus modelis taip pat taikomas žuvininkystės ir akvakultūros praktikai. Geresnis pasaulinio vandenyno valdymas yra labai svarbus didinant jūrinės veiklos integracinę ir tvarų augimą, kartu išlaikant gyvybingus, švarius ir saugius vandenynus. Todėl partnerystė turėtų prisidėti prie tarptautinio vandenynų valdymo kūrimo JT, taip pat kituose svarbiuose tarptautiniuose forumuose. Taip pat turėtų būti stiprinama bendra kova su neteisėta, nedeklaruojama ir nereglamentuojama žvejyba.

Infrastruktūros plėtra, įskaitant tvarius transporto ir energetikos tinklus, yra svarbi integracinio ir tvaraus augimo varomoji jėga, visų pirma turint omenyje tas infrastruktūros sritis, kurios reikalingos regiono ekonominei integracijai paskatinti, patekti į pasaulines rinkas, atverti labai izoliuotas sritis ir tankiai apgyvendintose miestų teritorijose palengvinti judumą. Ypatingas dėmesys turėtų būti skiriamas informacijos ir ryšių technologijų kūrimui ir sklaidai, užtikrinant ryšį už prieinamą kainą ir geresnę prieigą prie skaitmeninių programų visiems, taip pat mokslo, technologijų, mokslinių tyrimų ir naujovių skatinimui, nes tai labai svarbu ir ekonominėms investicijoms bei spartesniam vystymuisi.

Partnerystė turėtų būti siekiama suteikti visuotinę galimybę naudotis švariomis, moderniomis, įperkamos, saugiomis ir patikimomis energetinėmis paslaugomis. Turėtų būti skatinamas energijos taupymas, efektyvus naudojimas ir su atsinaujinančiosios energijos ištekliais susiję sprendimai, kartu atsižvelgta į su klimato poveikiu susijusius pasaulinius uždavinius.

Siekdama sukurti integracinę ir tvarų augimą bei kurti darbo vietas, partnerystė turėtų skatinti prekybą, kuri gali būti galingas ekonominės plėtros variklis, prisidedantis ir prie integracijos bei politinio stabilumo. Prekyba suteikia galimybes ES ir šalių partnerių verslui plėsti savo rinkas, o žmonėms – galimybę įsigyti geriausius produktus konkurencingomis kainomis.

Būsiami prekybiniai santykiai su šalimis partnerėmis turėtų vykti laikantis daugiašalių taisyklių. Su PPO suderinti ekonominės partnerystės susitarimai (EPS) su bendromis institucijomis ir privalomais plėtojama išipareigojimais ir toliau turėtų būti svarbiausios AKR ir ES prekybos priemonės. Pasirašyti EPS gali būti išplečiami, įtraukiant į EPS

apimamus regionus daugiau šalių, ir stiprinami, įtraukiant daugiau pagrindinių sričių, jei šalys tam pritaria.

Globalizacija, pasaulinių vertės grandinių atsiradimas ir didėjanti tarpvalstybinių klausimų svarba reiškia, kad visus prekybos ir su prekyba susijusių sričių klausimus reikia spręsti visapusiškai. Todėl naujoji partnerystė turėtų sustiprinti šalių bendradarbiavimą ir dialogą prekybos paslaugomis ir kitose su prekyba susijusiose srityse, pvz., netarifinių kliūčių pašalinimo, reguliavimo derinimo, investavimo, konkurencijos politikos, intelektinės nuosavybės teisių ir darbo teisių.

Nors kiekviename EPS numatyta, kad prekybos klausimams aptarti ir įgyvendinti pasitelkiamos savo institucijos, ES ir šalys partnerės kartu turėtų tęsti dialogą ir bendradarbiauti prekybos klausimais, sprendamos bendro intereso klausimus, visų pirma atsižvelgdamos į bendradarbiavimą PPO. Prireikus politinis dialogas prekybos klausimais taip pat turėtų būti tęsiamas nacionaliniu lygmeniu.

3.1.3. Migracijos ir judumo pavertimas galimybėmis ir bendras problemų sprendimas

Tinkamai valdoma migracija ir judumas gali būti labai naudingi ir ES, ir šalims partnerėms. KPS nesuteikė galimybių pakankamai sparčiai reaguoti ir imtis ryžtingų veiksmų sprendžiant šią svarbią problemą. Įsipareigojimas priimti atgal piliečius, kurie neteisėtai atvyko į kitos šalies teritoriją, iš esmės liko neįgyvendintas.

Ateityje partnerystė turėtų plėtoti šalių dialogą ir bendradarbiavimą, sprendžiant visas migracijos problemas pagal solidarumo, partnerystės, bendros atsakomybės ir abipusės atskaitomybės principus ir gerbiant žmogaus teises. Ji turėtų būti paremta KPS 13 straipsnyje nustatytais sutartais principais ir įsipareigojimais, juos išplečiant, kad būtų aprėpta visa migracijos plėtra ir ES migracijos politika bei pradėtas operatyvus bendradarbiavimas, visų pirma dėl sutartų principų vykdymo užtikrinimo mechanizmų. Partnerystė turėtų apimti tokius svarbius politikos plėtros veiksnius kaip Europos migracijos darbotvarkė ir susijęs partnerystės modelis, kuriuo stengiamasi padėti reaguoti į krizes siekiant greitų ir išmatuojamų rezultatų ir kuris taip pat yra tvirtesnio bendradarbiavimo su kilmės, tranzito ir paskirties šalimis pagrindas, kurio esminis ramstis yra gerai valdoma migracijos ir judumo politika. Be to, reikėtų atsižvelgti į Valetos aukščiausiojo lygio susitikimo deklaraciją ir veiksmų planą. Bus remiamos šalių partnerių pastangos plėtoti veiksmingą migracijos ir prieglobsčio politiką. Būtina išspręsti pagrindines neteisėtą migraciją ir priverstinę perkėlimą lėmusias problemas, įgyvendinant tvarias trumpalaikes, vidutinės trukmės ir ilgalaikes politikos kryptis, ir geriau išnaudoti esamus procesus. Partnerystė taip pat turėtų spręsti pabėgėlių ir prieglobsčio prašytojų apsaugos problemą, ypač didelį dėmesį skiriant pažeidžiamoms grupėms. Ji turėtų skatinti prieš daug laiko prievarta perkeltų asmenų atsparumą ir jų įtrauktį į priimančiųjų šalių ekonominį ir socialinį gyvenimą.

ES turėtų prisiimti konkrečius įsipareigojimus su šalimis partnerėmis, kad veiksmingiau vykdytų neteisėtos migracijos prevenciją ir spręstų šią problemą, įskaitant prekybos žmonėmis, migrantų gabenimo ir susijusių nusikaltėlių tinklų prevenciją ir kovą su tuo, taip pat didintų informuotumą apie neteisėtos migracijos keliamus pavojus. Remiantis KPS 13

straipsnyje įtvirtintais principais ir įsipareigojimais, būtina susitarti dėl mechanizmų, kurie pagerintų bendradarbiavimą grįžimo ir readmisijos srityse ir užtikrintų operatyvų tarptautinių įsipareigojimų susigrąžinti savo piliečius, kurie neturi teisės likti ES, įgyvendinimą.

Kartu būtina išnaudoti migracijos teikiamas galimybes, pavyzdžiui, susijusias su pinigų perlaidomis ar protų apykaita, kurios gali svarbiai ir naudingai prisidėti prie integracinio ir tvaraus augimo bei vystymosi ES ir šalyse partnerėse. Todėl ES įsipareigojusi išnaudoti šias galimybes, kurios gali būti naudingos šalių ekonomikai ir visuomenėms stiprinant teisėtą migraciją ir judumą, visų pirma švietimo, mokslo, kultūros, mokymo ir profesiniais tikslais.

3.1.4. Žmogaus socialinės raidos ir orumo užtikrinimas

Įgyvendinant darnaus vystymosi tikslus partnerystėje turėtų būti siekiama didesnės žmonių gerovės. ES turėtų siekti tvirtesnio politinio bendradarbiavimo su šalimis partnerėmis tam, kad būtų patenkinti visų poreikiai, visų pirma neturtingiausių ir pažeidžiamiausių žmonių, užtikrinant, kad visi žmonės galėtų oriai ir lygiateisiškai atskleisti savo galimybes sveikoje aplinkoje. Reikėtų remti reformas, kuriomis siekiama išnaikinti skurdą, įveikti nelygybę, užkirsti kelią pažeidžiamumui ir užtikrinti lygią prieigą prie deramo darbo ir socialinių paslaugų, visų pirma prie kokybiško išsilavinimo ir sveikatos bei socialinės apsaugos. Skurdo išnaikinimo veiksmus reikėtų nukreipti į pačias skurdžiausias ir pažeidžiamiausias šalis, įskaitant mažiausiai išsivysčiusias šalis ir nestabilias bei konfliktų paveiktas valstybes, kuriose sunkumai, tikėtina, tęsis dėl demografinių priežasčių ir kuriose didesnis dėmesys žmogaus socialinei raidai išlieka labai svarbus. Partnerystė turėtų padėti stiprinti atsparumą ir spręsti nuolatinio pažeidžiamumo problemą, sustiprindama gyvybes gelbstinčios pagalbos ir ilgalaikių vystymosi tikslų sąsajas.

ES turėtų primygtinai reikalauti bendro įsipareigojimo visapusiškai apsaugoti, skatinti ir įgyvendinti lyčių lygybę ir moterų ir mergaičių įgalinimą. ES taip pat nori, kad būtų bendrai pripažįstamas svarbus moterų ir mergaičių indėlis į taikos užtikrinimą ir valstybės kūrimą, ekonomikos augimą, technologijų plėtrą, skurdo mažinimą, sveikatą ir gerovę, kultūrą ir žmogaus socialinę raidą. Kaip nurodyta Darbotvarkėje iki 2030 m., lyčių lygybė yra svarbi siekiant darnaus vystymosi.

Jauni žmonės yra būsimos socialinės, ekonominės ir aplinkosauginės gerovės savo bendruomenėse kūrėjai. Jų indėlis yra labai svarbus siekiant visapusiškai išnaudoti mokslinės ir technologinės pažangos (pavyzdžiui, skaitmeninės revoliucijos) suteiktas galimybes ir ilgainiui sustiprinti demokratines institucijas ir vertybes. Kad būtų užtikrintos galimybės įsidarbinti, visuomenės vystymasis ir atsparumo didinimas, labai svarbu turėti galimybę įgyti kokybišką ir veiksmingą išsilavinimą bei vystyti įgūdžius.

Be to, vykdant partnerystę reikėtų laikytis bendro įsipareigojimo plėtoti tarpkultūrinį dialogą, išsaugoti kultūrų įvairovę ir plėtoti kultūrinę bei kūrybinę pramonę. Kultūra – galinga priemonė, padedanti užmegzti ryšius tarp žmonių, visų pirma jaunimo, ir sustiprinti abipusį supratimą. Be to, tai svarbi kovos su smurtiniu radikalėjimu priemonė ir ekonominio bei socialinio vystymosi variklis.

3.1.5. Aplinkos apsauga ir klimato kaitos keliamų problemų sprendimas

Darnus vystymasis ir žmonių gerovė priklauso nuo gyvybingų ekologinių sistemų ir veiksmingos aplinkos. Dėl klimato kaitos ir aplinkos būklės blogėjimo kyla pavojus ekonominei pažangai, rizikuojama taika ir stabilumu ir kyla didelio masto migracija.

Todėl vykdant partnerystę didžiausias dėmesys turėtų būti skiriamas atitinkamų darnaus vystymosi tikslų (pvz., ekologiškos energijos, tvarių miestų ir bendruomenių, atsakingo vartojimo ir gamybos) siekimui ir Paryžiaus klimato kaitos susitarimo įgyvendinimui. Į ją reikėtų įtraukti įsipareigojimą įgyvendinti skurdą mažinančias klimato kaitai atsparias politikos kryptis ir stiprinti perėjimą prie integruotų žaliosios ir mėlynosios ekonomikos sričių, visų pirma atsakingame privačiajame sektoriuje įgyvendinant tvaraus vartojimo ir gamybos praktikos principus. Turėtų būti numatyti tvirti įsipareigojimai tvariai valdyti gamtinius išteklius, įskaitant miškus, laukinę gyvūniją ir mineralinius išteklius, taip pat saugoti, vertinti ir tvariai naudoti ekosistemas ir biologinę įvairovę, įskaitant vandenynus, ir įgyvendinti klimato kaitos poveikio mažinimo ir prisitaikymo prie jos politiką. Be to, norint pasiekti gerą gamtos išteklių valdymo lygį, būtina užtikrinti saugias ir vienodas naudojimosi jais galimybes. Siekiant išvengti žmonių žūčių ir prarastų pragyvenimo šaltinių, svarbiausia yra geresnis pasirengimas, mažesnis pažeidžiamumas ir gebėjimas atsigauti po nelaimių.

Darbotvarkėje iki 2030 m. reikalaujama, kad visi kuo skubiau siektų pažangos visuotinių viešųjų gėrybių srityje, įskaitant mažo išmetamų teršalų kiekio ir mažo anglies dioksido kiekio technologijų ekonomikos sritį. Naujoji partnerystė turėtų atspindėti tvirtą partnerių ir jų regioninių organizacijų įsipareigojimą įgyvendinti tokias veiksmingas ir tvarias energetikos politikos sritis, kurios atitiktų išmetamo šiltnamio efektą sukeliančių dujų kiekio mažinimo tikslus. Energijos gamyba yra tiesiogiai susijusi su klimato kaitos problema ir darniu vystymusi. Dalyvaujančioms šalims gyvybiškai svarbu pertvarkyti šį sektorių, laipsniškai nutraukiant iškastinio kuro naudojimą, toliau telkiant vietinius atsinaujinančiuosius energijos išteklius ir šalyse partnerėse gerinant energijos vartojimo efektyvumą, pereinant prie tvarių ir modernių energijos paslaugų, taip pat atsiejant ekonomikos augimą nuo didėjančio energijos suvartojimo. Be to, bendradarbiaujant šiame sektoriuje turėtų būti skatinama laikytis aukštų branduolinės saugos standartų. Kad padėtų įgyvendinti šį siekį, ES turėtų toliau kartu su šalimis partnerėmis skatinti veiksmingesnę reguliavimo sistemą ir sektoriaus reformas. Partnerystė turėtų apimti strategiškesnę ir labiau pritaikytą požiūrį į investicijas tvarios energetikos srityje, kai privačiojo sektoriaus investicijoms ir šiuolaikinėms technologijoms tenka svarbus vaidmuo, tuo siekiant paskatinti energijos gamybos ir vartojimo modelių pokyčius šalyse partnerėse.

Tvarumo srityje partnerės turi įsipareigoti spręsti miesto gyvenimo problemas, nes išaugusio gyventojų persikėlimo poveikis skatina iš esmės keisti tradicinę miestų politiką pereinant prie pažangių ir tvarių miestų.

3.1.6. Susivienijimas sprendžiant bendras problemas

Partnerystė turėtų padėti ES ir jos partnerėms veiksmingiau suvienyti jėgas ir kurti bendrą darbotvarkę pasauliniuose ir daugiašaliuose forumuose. Šiuo atžvilgiu galimybės buvo

išnaudotos labai menkai, todėl būtina siekti daug konkretesnių rezultatų. Tarptautinis bendradarbiavimas turėtų tapti sritimi, kurioje naujoji partnerystė galėtų kurti didelę papildomą naudą.

Pagrindas imtis aktyvesnių veiksmų – tai atnaujintas įsipareigojimas skatinti taisyklėmis pagrįstą veiksmingą daugiašališkumą, kur svarbų vaidmenį atlieka JT. Siekiant pertvarkyti, įgyvendinti ir plėtoti daugiašales institucijas, susitarimus ir taisykles, partnerystė turėtų skatinti pasaulinį valdymą. Toks įsipareigojimas kurti pasaulinį valdymą turėtų reikšti platesnį dialogą ir veiksmingą bendradarbiavimą tarptautiniuose forumuose (įskaitant JT Saugumo Tarybą, JT Generalinę Asamblėją, JT Žmogaus teisių tarybą, JT bendrąją klimato kaitos konvenciją)¹⁴, taip pat pasiryžimą reformuoti JT, įskaitant Saugumo Tarybą.

Remiantis labai plačių užmojų koalicijos proceso, kuris 21-ojoje Klimato kaitos konferencijoje¹⁵ suteikė galimybę pasirašyti 2015 m. Paryžiaus klimato kaitos susitarimą¹⁶, patirtimi vykdant partnerystę turėtų būti aktyviai nustatytos temos, kuriose ES ir šalys partnerės turi svarbiausių bendrų interesų ir galėtų imtis veiksmų pasauliniu lygmeniu. Priimant sprendimus tai turėtų reikšti bendrus veiksmus. Procesas turėtų būti apibrėžtas, kad aukščiausiu politiniu lygmeniu būtų galima reguliariai atpažinti bendruosius interesus, suteikiant laiko pasiruošimui, veiksmų derinimui ir balsavimui atitinkamuose tarptautiniuose forumuose ir sistemose. Sritis, kurias reikia apsvarstyti, be kita ko, yra: klimato kaita, darnus vystymasis, mėlynoji ir žalioji ekonomika, biologinės įvairovės apsauga, pasaulinė skaitmeninė ekonomika, kova su neteisėtu kapitalo judėjimu ir tinkamas prekių rinkų veikimas. Partnerystėje turėtų būti siekiama toliau skatinti bendruosius interesus PPO. Taip pat yra galimybė glaudžiau bendradarbiauti tarptautinėse finansų įstaigose.

Siekiant tarptautinėje arenoje stiprinti tokias strategines sąjungas, reikėtų įtraukti AKR grupei nepriklausančias šalis, esančias Šiaurės Afrikoje, iš jų ir mažiausiai išsivysčiusias šalis bei mažas besivystančias salų valstybes.

3.2. Regionams pritaikyti ES prioritetai

Partnerystės prioritetų turėtų būti siekiama visame pasaulyje. Tačiau siekiant užtikrinti veiksmingą įgyvendinimą, vykdant partnerystę reikėtų tinkamai atsižvelgti į regioninius ypatumus, šalių partnerių vystymosi sistemas ir skirtingus prioritetus, nustatytus ES bendroje darbotvarkėje su Afrikos, Karibų ir Ramiojo vandenyno šalimis partnerėmis. Kiekviename regione prioritetus galima pritaikyti prie aplinkybių ir tiksliau apibrėžti pagal atitinkamus numatytus tikslus ir veiksmus.

¹⁴ Jungtinių Tautų Saugumo Taryba, Jungtinių Tautų Generalinė Asamblėja, Jungtinių Tautų Žmogaus teisių taryba, Jungtinių Tautų bendroji klimato kaitos konvencija.

¹⁵ <http://www.cop21paris.org/about/cop21>

¹⁶ http://unfccc.int/paris_agreement/items/9485.php

3.2.1. Afrika

Afrika yra neišmatuojamų galimybių žemynas. 2050 m. joje gyvens beveik 25 proc. pasaulio gyventojų. Šiame žemyne yra keletas sparčiausiai pasaulyje augančių ekonomikos šalių, taip pat didžiuliai gamtos ir žemės ūkio išteklių. Afrika turi didžiules prekybos, naujovių ir investicijų galimybes ir siekia jas išnaudoti. Daugelyje Afrikos šalių ES yra pagrindinė partnerė politikos, pagalbos, prekybos ir investicijų srityse. Pastaraisiais metais ES ir Afrika sukūrė gilesnę ir politiškesnę partnerystę, paremtą bendromis vertybėmis ir interesais. Vis daugiau Afrikos vyriausybių ir regioninių organizacijų imasi lyderių vaidmens savo valstybėje ir už jos ribų, sprendamos politikos, saugumo ir ekonomikos sričių problemas. Afrikos Sąjunga ir jos Darbotvarkė iki 2063 m.¹⁷ suteikia plačių užmojų ir įkvepiantį impulsą.

Afrikos potencialas priklausys nuo Afrikos šalių pastangų tokiose srityse kaip valdymas, žmogaus teisės, konfliktų prevencija ir sprendimas, kova su organizuotu nusikalstamumu, integracinis bei tvarus augimas ir darbo vietų kūrimas. Įvairioms šalims vis dar trūksta gebėjimo vykdyti reformas ir įveikti krizes. Kitaip tariant, joms trūksta atsparumo, todėl šios šalys yra pažeidžiamos. Skurdo, nedarbo ir nelygybės lygis išlieka aukštas ir žemėja lėtai. Šią padėtį labai apsunkina gyventojų skaičiaus augimas. Be to, daugelis šalių tebėra įsitraukusios į ilgalaikius konfliktus, o tarpvalstybinės saugumo problemos kelia grėsmę regioniniam stabilumui ir darniam vystymuisi. Aplinkos būklės blogėjimas ir klimato kaitos poveikis irgi gali sumažinti ekonominę pažangą ir kelti grėsmę taikai ir stabilumui. Visa tai lemia didesnę humanitarinės pagalbos poreikį, priverstinio perkėlimo srautus ir neteisėtą migraciją regionuose ir Europos link.

Galimybių didinimas ir problemų sprendimas yra labai svarbūs Afrikos ir ES saugumui ir gerovei. Todėl atsižvelgiant į ES prioritetus, pačios Afrikos įsipareigojimus ir reformų darbotvarkę, taip pat remiantis bendra Afrikos ir ES strategija¹⁸, atnaujinta partnerystė su Afrikos šalimis turėtų būti grindžiama toliau išvardytais tikslais.

a. Taika ir saugumas, stabilumas, demokratija, teisinė valstybė, geras valdymas ir žmogaus teisės

Pastangos užtikrinti taiką, stabilumą ir vystymąsi Afrikoje yra naudingos ne tik mūsų partneriams, tai yra investicija ir į pačios ES saugumą ir gerovę. Konfliktai ir pažeidžiamumas tebėra didelė Afrikos vystymosi kliūtis. Todėl sprendžiant tokius svarbius klausimus kaip stabilizacija, saugumas ir atsparumo didinimas būtina įtraukti ir AKR nepriklausančias šalis.

Konkretūs tikslai

- Skatinti integruotą požiūrį į konfliktų prevenciją ir sprendimą, taikos palaikymą ir žmonių saugumą nacionaliniu, regioniniu ir žemynų lygmenimis, Afrikai labiau įsitraukiant į šį procesą, didinant savo atsakomybę, solidarumą ir pajėgumus.

¹⁷ „2063 m. darbotvarkė: ateitis, kurios norime Afrikoje“, agenda2063.au.int.

¹⁸ Afrikos ir ES strateginė partnerystė. Bendra Afrikos ir ES strategija, www.africa-eu-partnership.org/sites/default/files/documents/eas2007_joint_strategy_en.pdf.

- Didinti saugumą, įskaitant saugumą jūroje, plėsti bendradarbiavimą ir vykdyti saugumo reformas stiprinant saugumo partnerystę šalies, regionų ir žemynų lygmenimis ir glaudžiai bendradarbiaujant su JT. Afrikos taikos ir saugumo struktūros (ATSS)¹⁹ įdiegimas yra pagrindinis tikslas, kurį būtina pasiekti.
- Skatinti demokratiją ir įsipareigoti laikytis demokratiškas principų ir konstitucijos, išlaikyti rinkimų ciklą ir atsižvelgti į rezultatus. Todėl svarbu toliau išlaikyti ir remti Afrikos valdymo struktūrą²⁰ ir vykdyti demokratinę institucinę plėtrą vietos, nacionaliniu ir regioniniu lygmenimis, visų pirma įgyvendinant Afrikos demokratijos, rinkimų ir valdymo chartiją²¹. Be to, daugiau dėmesio reikėtų skirti pilietinės visuomenės įsitraukimo į politikos rėmimo ir formavimo sritis lengvinimui, palaikymui ir plėtimui, taip pat stiprinti dialogą su vietos valdžios institucijomis.
- Skatinti teisinę valstybę ir gerą valdymą, įskaitant veiksmingą ir nepriklausomą teisingumą piliečiams ir įmonėms. Patikimas viešųjų finansų valdymas išlieka labai svarbia gero valdymo dalimi ir yra makroekonominio stabilumo ir atsparaus viešojo sektoriaus pagrindas.
- Skatinti ir ginti žmogaus teises, įskaitant dialogo su atitinkamomis žmogaus teisių institucijomis abiejuose žemynuose, atitinkamomis nacionalinėmis institucijomis (pavyzdžiui, nacionaliniais parlamentais), taip pat pilietine visuomene ir vietos valdžios institucijomis užmezgimą ir plėtojimą ir jų veiklos palaikymą.
- Skatinti ir saugoti humanitarinius principus ir tarptautinę humanitarinę teisę.
- Skatinti kovą su organizuotu ir tarpvalstybiniu nusikalstamumu, terorizmu, radikalizacija ir neteisėta prekyba žmonėmis, laukiniais gyvūnais, narkotikais ir pavojingomis medžiagomis ir su tuo susijusiu neteisėtu kapitalo judėjimu.

b. Abipusės ekonominės galimybės siekiant darnaus vystymosi

Integracinio ir tvaraus augimo skatinimas sudarys sąlygas Afrikai pasinaudoti savo demografinės evoliucijos teikiamu pranašumu ir paversti ją galimybe, kurios teigiamą poveikį pajus ES.

Konkretūs tikslai

- Skatinti tinkamo užimtumo galimybes, visų pirma jaunimo ir moterų.
- Užtikrinti prekybai, atsakingam investavimui ir privataus sektoriaus plėtrai palankią aplinką, ypatingą dėmesį skiriant žemės ūkio sektoriui, kuris yra daugumos afrikiečių pragyvenimo šaltinis.

¹⁹ www.peaceau.org/en/page/104-african-peace-and-security-architecture-apsa

²⁰ Aga-platform.org

²¹ Au.int/en/treaties/African-charter-de;ocracy-elections-and-governance

- Skatinti veiksmingą ekonominės partnerystės susitarimų (EPS) įgyvendinimą Afrikoje, kad ekonominės veiklos vykdytojai galėtų pasinaudoti visais šių susitarimų teikiamais privalumais.
- Siekti pažangos: Afrikos regioninės integracijos srityje žemyno ir regionų lygmenimis, laikantis Afrikos darbotvarkės iki 2063 m.²² ir įvairiuose regionuose nustatytų tikslų, ypač daug dėmesio skiriant prekybos supaprastinimui, maitinės modernizavimui ir standartų suderinimui, teisės aktų darnumui ir tvariai, veiksmingai infrastruktūrai, kuri palengvintų sąveiką, investavimą šalies viduje ir prieigą prie regioninių ir pasaulinių rinkų.
- Skatinti naujas investavimo galimybes, įskaitant aukštos kokybės investicijas, kurios pritrauktų papildomus išteklius iš kapitalo rinkų, skatintų partnerystę tarp abiejų žemynų privačių veiklos vykdytojų ir būtų grindžiamos tokiomis iniciatyvomis kaip ES ir Afrikos verslo forumas.
- Stiprinti žaliąją ir mėlynąją ekonomiką ir aplinkai palankius modelius, skatinant integracinį ir tvarų augimą bei atsiejant jį nuo aplinkos nykimo, visų pirma remiant tvarius vartojimo ir gamybos modelius.
- Atsižvelgiant į Paryžiaus susitarimo įgyvendinimą, užtikrinti visuotinę prieigą prie prieinamų, patikimų ir modernių energijos išteklių, taip stiprinant integracinį ir tvarų augimą.

c. Migracijos ir judumo valdymas

Siekiant išnaudoti migracijos teikiamas galimybes ir spręsti jos keliamas problemas, reikia labiau koordinuoto, sisteminio ir struktūrinio požiūrio, kuris atitiktų ES ir Afrikos interesus. Būtina atkurti tvarką valdant migracijos srautus, kartu palengvinti judumą remiantis gerai valdomu, teisėmis paremtu požiūriu į migraciją, atsižvelgiant į Europos migracijos darbotvarkę ir naują partnerystės sistemą su trečiosiomis šalimis, 2014 m. ES ir Afrikos deklaraciją dėl migracijos ir judumo, Valetos aukščiausiojo lygio susitikimo deklaraciją ir veiksmų planą.

Konkretūs tikslai

- Skatinti migracijos politikos rengimą ir įgyvendinimą, propaguojant reguliarių ryšių kanalus ir kovojant su neteisėtos migracijos srautais, be kita ko, pasitelkiant grąžinimą ir readmisiją.
- Geriau organizuoti regiono viduje ir tarp regionų vykstantį darbuotojų judumą, paprastinant institucinį dialogą ir bendradarbiavimą migracijos maršrutų klausimu ir palengvinant protų apykaitą pripažįstant įgūdžius ir kvalifikaciją, dialogą dėl vizų bei skatinant studentų, tyrėjų ir akademinės visuomenės judumą. Sumažinti pinigų perlaidų kainą ir sustiprinti išeivių vaidmenį ir įsitraukimą.

²² <http://agenda2063.au.int/>

- Sustabdyti neteisėtą migraciją įgyvendinant pakankamas prevencines priemones, įskaitant kovą su prekyba žmonėmis ir neteisėtu migrantų gabenimu, taikant integruotą sienų valdymą ir propaguojant neteisėtos migracijos alternatyvas.
- Efektyviau ir veiksmingiau spręsti grąžinimo, readmisijos ir reintegracijos klausimus. Užtikrinti tvirtus abiejų pusių įsipareigojimus ir veiksmingą bendradarbiavimą. Visų pirma reikia sustiprinti esamas Kotonu susitarimo 13 straipsnio nuostatas dėl readmisijos ir užtikrinti jų įgyvendinimą.
- Spręsti priverstinio perkėlimo problemą ir skatinti tarptautinę apsaugą, kuri būtų paremta atsakomybės pasidalijimo principu, padedant išsaugoti ir stiprinti priverstųjų palikti savo namus žmogiškąjį kapitalą, padėti užtikrinti jų apsaugą ir galiausiai užtikrinti vystymosi teikiamą naudą perkeltiesiems ir juos priimančioms šalims. Tai taikoma tiek savo šali paliekantiems gyventojams, tiek šalies viduje perkeltiesiems asmenims.

d. Žmogaus socialinė raida

Didžiausios problemos tebėra skurdas, menkai išvystyti įgūdžiai ir nelygybė, jos sprendžiamos labai lėtai. Dar viena problema – didelis gyventojų skaičiaus augimas Afrikoje.

Konkretūs tikslai

- Įgalinti moteris, jaunimą ir pažeidžiamas grupes, skatinant vienodas galimybes įgyti kokybišką išsilavinimą ir profesinį mokymą, naudotis socialine apsauga, sveikatos priežiūra, įskaitant reprodukcinės sveikatos priežiūrą ir moterų bei mergaičių atstovavimą priimančioms politinius ir ekonominius sprendimus, taip pat sukurti jaunimui tokią aplinką, kurioje jie galėtų atskleisti savo galimybes, naudotis žmogaus teisėmis ir veikti kaip atsakingi asmenys.
- Įveikti socialinę ir ekonominę nelygybę įgyvendinant fiskalinės, darbo užmokesčio ir socialinės apsaugos politikos kryptis, be kita ko, užtikrinant galimybę visiems naudotis pagrindinėmis kokybiškomis socialinėmis paslaugomis ir skatinant nacionaliniu lygmeniu apibrėžti minimalų pajamų lygį. Taip pat reikėtų skirti dėmesio aprūpinimo maistu saugumo užtikrinimui, didinant investicijas į kaimo infrastruktūrą, atliekant žemės ūkio srities mokslinius tyrimus, vystant technologijas ir įgyvendinant socialines naujoves.
- Skatinti žinių plėtrą suteikiant kokybišką išsilavinimą, įskaitant profesinį mokymą, mokymus ir įgūdžių plėtrą atsižvelgiant į darbo rinkos poreikius ir aktyviai skatinant skaitmeninę ekonomiką ir visuomenę, mokslą ir technologijas, mokslinius tyrimus ir technologines naujoves, taip siekiant gerokai pagerinti žmonių gyvenimo kokybę ir vietinės darbo jėgos galimybes įsidarbinti taikant tvarius modelius tiek miestuose, tiek kaimo vietovėse.
- Spręsti pažeidžiamumo makroekonominiams ir kitiems sukrėtimams problemas, pavyzdžiui, grėsmes sveikatai ir pandemijos protrūkiams, stiprinti sveikatos sistemas ir siekti visuotinės sveikatos apsaugos ir kokybiškos sveikatos priežiūros; taip pat užkirsti kelią

ligoms, prastai mitybai, maisto trūkumui, gaivalinėms nelaimėms ir klimato kaitai ir sumažinti šių reiškinių sukeltą naštą.

- Didinti prieigą prie geriamojo vandens ir sanitarijos paslaugų, skatinti vandens išteklių prieinamumą ir tvarų valdymą ir užkirsti kelią užkrečiamųjų ligų plitimui. Pagerinti ekologinių sistemų ir gamtos išteklių išsaugojimą, atkūrimą ir tvarų naudojimą ir su gamta susijusių sprendimų įgyvendinimą.
- Miestus ir gyvenvietes paversti visapusiškais, saugiais, atspariais ir tvariais.

3.2.2. Karibai

ES ir Karibus sieja ilga istorija, kultūra, taip pat daug bendrų vertybių. Dėl savo atokiausių regionų ir susijusių užjūrio šalių ir teritorijų ES fiziniu požiūriu taip pat yra Karibų regiono dalis. Karibų šalys ir ES turi bendrų politinių tikslų ir susiduria su keletu problemų, kurias ES yra suinteresuota spręsti (pavyzdžiui, klimato kaita, nusikalstamumas ir kiti saugumo iššūkiai, aplinkos išsaugojimas), ir kai kuriais atvejais tai suteikia galimybių patekti į rinką (pavyzdžiui, tvarios energijos atveju).

Atsižvelgiant į ES prioritetus ir konkrečias aplinkybes, taip pat remiantis bendra ES ir Karibų strategine partneryste, atnaujinta partnerystė su Karibų šalimis turėtų būti grindžiama toliau išvardytais tikslais.

a. Taika ir žmonių saugumas, demokratija, teisinė valstybė, geras valdymas ir žmogaus teisės

Karibai yra stabilus regionas, kurio daugelyje šalių gerai veikia demokratija, nors geras valdymas ir pagarba žmogaus teisėms nėra vienodi. Žmogaus teisių ir demokratinės tvarkos apsauga ir skatinimas yra labai svarbūs regioniniam stabilumui ir gerovei. Tai taip pat svarbu kai kurių susijusių užjūrio šalių ir teritorijų bei atokiausių ES regionų atžvilgiu. Karibai taip pat yra geografiškai arti narkotikų maršrutų, vedančių į Šiaurės Ameriką ir Europą. Kova su tarptautiniu nusikalstamumu ir terorizmo finansavimu, mokesčių vengimu ir pinigų plovimu, taip pat didesnio finansinio skaidrumo poreikis yra bendri abiejų regionų uždaviniai.

Konkretūs tikslai

- Stiprinti demokratinę institucijų veiklą ir teisinės valstybės principus, prieigą prie veiksmingos ir nepriklausomos teisinės sistemos ir žmonių saugumą. Tai turi būti papildyta prevenciniu požiūriu, visų pirma sprendžiant tokias pagrindines problemas kaip skurdas, socialinė atskirtis, diskriminacija ir nebaudžiamumas.
- Gerinti visų žmogaus teisių apsaugą ir jas skatinti. Didžiausią dėmesį reikėtų skirti lyčių lygybės ir čiabuvių teisių skatinimui, kovai su šeiminiu smurtu, vaikų išnaudojimu ir fizinėmis bausmėmis, prekyba žmonėmis ir mažumų diskriminacija, sąlygų kalėjimuose ir policijos elgesio gerinimui, taip pat mirties bausmės klausimo sprendimui.

- Skatinti gerą ekonominį valdymą, įskaitant skaidrų viešųjų finansų valdymą, skaidrumą ir atskaitomybę. Tai apima kovos su korupcija, pinigų plovimu, neteisėtu kapitalo judėjimu ir mokesčių rojais stiprinimą.

b. Regioninė integracija, integracinis ir tvarus augimas, prekyba ir darbo vietų kūrimas

Visose šalyse, išskyrus Haitį, pereita nuo vidutinių iki didelių pajamų lygio. Vis dėlto šalių ekonomikai iš esmės būdingos siauros vidaus rinkos, didelės skolos, neįvairi gamybinė bazė, o tai riboja atsparumą išorės sukrėtimams.

Konkretūs tikslai

- Toliau siekti pažangos regioninės integracijos, bendradarbiavimu grindžiamų iniciatyvų ir politikos srityse, įskaitant infrastruktūros tinklų ir tarpusavio ryšių plėtrą, siekiant palengvinti regioninę ir tarptautinę prekybą ir judumą.
- Teikti pirmenybę darbo vietų kūrimui ir panaudoti privataus sektoriaus investicijas kuriant palankią aplinką verslui, didinant regioninę integraciją ir tarptautinį konkurencingumą, skatinant įmonių socialinę atsakomybę ir geriausią verslo patirtį, įskaitant skaitmeninimą, bei remiant mažųjų ir vidutinių įmonių (MVI) plėtrą, be kita ko, socialinės ir solidarumo ekonomikos srityje.
- Skatinti veiksmingą CARIFORUM ir ES ekonominės partnerystės susitarimo įgyvendinimą, siekiant ekonominės veiklos vykdytojams suteikti galimybę pasinaudoti visais šio susitarimo teikiamais privalumais.
- Stiprinti platesnes regionines ir Pietų šalių savitarpio iniciatyvas su Lotynų Amerikos šalimis ir ES atokiausiais regionais bei susijusiomis užjūrio šalimis ir teritorijomis, siekiant palengvinti glaudesnę pusrutulio bendradarbiavimą ir prekybą.

c. Žmogaus socialinė raida

Per pastaruosius dešimtmečius daugelyje Karibų šalių žmonių raidos rodikliai pagerėjo. Nepaisant tokio teigiamo pokyčio, skurdas ir labai didelis skurdas Karibų šalyse, visų pirma Haityje, išlieka. Tai lemia didžiulė socialinė ir ekonominė nelygybė.

Konkretūs tikslai

- Dėti pastangas visais lygmenimis, kad būtų išnaikintas skurdas, pašalinta nelygybė ir skatinamas deramas darbas visiems.
- Skatinti prieigą prie kokybiškų sveikatos ir socialinių paslaugų, įskaitant visiems prieinamas sveikatos priežiūros paslaugas, didinti bendradarbiavimą švietimo, visą gyvenimą trunkančio mokymosi, darbo jėgos ir mokymo srityje, siekiant suteikti žmonėms darbo rinkoje reikalingus atitinkamus įgūdžius ir užkirsti kelią protų nutekėjimui.
- Užtikrinti aprūpinimo maistu saugumą, tinkamą mitybą ir skatinti tvarų, pridėtinę vertę kuriantį žemės ūkį ir žemės ūkio pramonę, dėmesį sutelkiant į smulkius ūkininkus kaip

galimybę įvairinti Karibų šalių ekonomiką ir neleisti, kad smulkūs gamintojai prarastų savo pragyvenimo šaltinį.

d. Klimato kaita ir tvarus gamtos išteklių valdymas

Visos Karibų šalys yra mažos besivystančios salų valstybės, kurių teritorijos nedaug iškilusios virš jūros lygio; šios šalys dažnai kenčia nuo tokių gaivalinių nelaimių kaip žemės drebėjimai ir uraganai, taip pat nuo klimato kaitos poveikio, pavyzdžiui, klimato kaitos sukulto jūros lygio kilimo. Kadangi šios šalys yra labai pažeidžiamos dėl klimato kaitos padarinių ir jų ekonominė veikla neįvairi, joms trūksta atsparumo susidoroti su didėjančiu gamtinių nelaimių, biologinės įvairovės nykimo ar vandens stygiaus poveikiu. Karibų šalys taip pat yra priklausomos nuo įvežamo iškastinio kuro, nors jose gausu gamtinių išteklių ir yra daug galimybių plėtoti atsinaujinančiųjų išteklių energiją.

Konkretūs tikslai

- Supaprastinti dialogą ir bendrą požiūrį, siekiant sustiprinti Karibų regiono atsparumą ir gebėjimą sušvelninti klimato kaitos ir nelaimių padarinius bei prie jų prisitaikyti, įskaitant nelaimių rizikos mažinimą.
- Atsižvelgiant į Paryžiaus susitarimo įgyvendinimą, didinti energijos gamybą iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių ir taikyti energijos vartojimo efektyvumo priemones, perimant geriausią patirtį ir skatinant investicijas į švarios energijos infrastruktūrą ir technologijas.
- Remti įgyvendinimą tokių politikos krypčių, kurios prisideda prie žaliosios ir mėlynosios ekonomikos kūrimo ir skatina tvarios gamybos ir vartojimo modelius.
- Saugoti ir atkurti sausumos, jūros ir pakrančių ekosistemas, siekiant išsaugoti biologinę įvairovę, taip pat tvariai naudoti šių ekosistemų gamtinius išteklius, įskaitant su gamtos ištekliais susijusių sprendimų priėmimą ir ekosistemų paslaugas.
- Stiprinti bendradarbiavimą vandens išteklių valdymo srityje, suteikiant galimybę naudotis saugiu geriamuoju vandeniu ir sanitarinėmis paslaugomis, taip pat didinti vandens vartojimo efektyvumą, tobulinti atliekų tvarkymo sistemas, perdirbimą ir pakartotinį panaudojimą.

3.2.3. Ramiojo vandenyno šalys

ES ir Ramiojo vandenyno šalis sieja ilga istorija, stiprūs ryšiai ir tvirtas bendrų vertybių pagrindas. Be šių abipusių ryšių, didelis salose gyvenančių tautų skaičius ir joms priklausančios didelės jūrinės teritorijos lemia, kad Ramiojo vandenyno šalys tampa svarbia ES partnere sprendžiant pasaulines problemas. Ramiojo vandenyno šalys ir teritorijos susiduria su kai kuriais tais pačiais pagrindiniais uždaviniais, visų pirma dėl neatsparumo gamtinėms nelaimėms ir klimato kaitai, ir siekia kai kurių tų pačių visuotinių vystymosi tikslų, susijusių su mažu šalių dydžiu ir geografinė izoliacija.

Ramiojo vandenyno šalyse gyvena apie 500 000 ES piliečių (tai sudaro maždaug 5 proc. visų Ramiojo vandenyno šalių gyventojų). Be užjūrio šalių ir teritorijų rėmimo visame pasaulyje, ES remia šių šalių ir teritorijų integraciją Ramiojo vandenyno regione, siekdama padidinti jų galimą indėlį į darnų regiono vystymąsi ir galimybę pasinaudoti regioninės integracijos teikiamais pranašumais. 2016 m. rugsėjo mėn. Naujoji Kaledonija ir Prancūzijos Polinezija tapo Ramiojo vandenyno salų forumo, kuris yra pagrindinė Ramiojo vandenyno salų regioninė politinė institucija, narėmis.

Atsižvelgiant į ES prioritetus ir konkrečias aplinkybes, taip pat remiantis ES glaudesnės partnerystės su Ramiojo vandenyno šalimis strategija, atnaujinta partnerystė su Ramiojo vandenyno šalimis turėtų būti grindžiama toliau išvardytais tikslais. Be šių konkrečių tikslų, atnaujinta ES ir Ramiojo vandenyno šalių partnerystė turėtų būti pripažįstamos ir remiamos Ramiojo vandenyno šalių pastangos siekti regioninės integracijos ne tik pačiame Ramiojo vandenyno regione, bet ir – kai to siekia atskiros šalys – Azijos ir Ramiojo vandenyno regione, visų pirma su Pietryčių Azijos valstybių asociacija (ASEAN), taip pat padedama Ramiojo vandenyno šalims spręsti saugumo iššūkius, kurie gali iškilti ateinančiais dešimtmečiais.

a. Geras valdymas, žmogaus teisės ir lyčių lygybė

Nepaisant didelės per pastaruosius dešimtmečius pasiektos pažangos, regionų plėtrą stabdo gero valdymo nacionaliniu ir regioniniu lygmenimis stoka ir poreikis toliau daryti pažangą ginant žmogaus teises ir užtikrinant lyčių lygybę.

Konkretūs tikslai

- Užtikrinti pagrindinių JT žmogaus teisių konvencijų ratifikavimą ir įgyvendinimą, turint omenyje tai, kad ribotas atitinkamų konvencijų įgyvendinimas dažnai susijęs su tinkamų administracinių struktūrų, o ne politinės valios trūkumu.
- Skatinti veiksmingą žmogaus teisių apsaugą, didžiausią dėmesį skiriant kovai su smurtu dėl lyties ir vaikų teisių skatinimui, vykdant informacines kampanijas ir įgyvendinant švietimo projektus.
- Skatinti gerą valdymą, įskaitant skaidrų viešųjų finansų valdymą, skaidrumą ir atskaitomybę, taip pat sprendžiant tokias iškylančias problemas kaip mokesčių rojai ir pinigų plovimas. Toliau padėti stiprinti teisinės valstybės principus ir teisę į veiksmingą ir nepriklausomą teisingumą.
- Stiprinti pilietinės visuomenės organizacijų vaidmenį, visų pirma skatinti pagrindines vertybes ir gerinti padėtį lyčių lygybės srityje.
- Tobulinti politiką ir skatinti politinį dialogą, kurio rezultatai būtų jaučiami vietos, nacionaliniu ir regioniniu lygmenimis.

b. Integracinis ir tvarus augimas

Ramiojo vandenyno regioną sudaro didelės išskirtinės ekonominės zonos, kuriose yra daug jūrinių išteklių. Maždaug trečdalis pasaulio tunų sužvejojama Ramiajame vandenyje. Nors ES sužvejoja nedaug tunų Ramiajame vandenyne, ji išlieka didžiausia žuvininkystės produktų vartotoja visame pasaulyje. ES yra labai svarbi eksporto, visų pirma Ramiojo vandenyno regiono žuvininkystės produktų eksporto, rinka. Todėl ES labai svarbu šiame regione sustiprinti tarptautinę kovą su neteisėta, nedeklaruojama ir nereglamentuojama žvejyba regione, kad būtų galima išsaugoti žuvų išteklius ateinančioms kartoms.

Tačiau vandenyno ištekliai neapsiriboja žvejyba. Yra daug tvarios mėlynosios ir žaliosios ekonomikos plėtros galimybių. ES svarbu pagerinti vandenynų valdymą ir taip užtikrinti tvarų vandenyno išteklių eksploatavimą²³.

Be to, siekiant užtikrinti tvarų augimą ir darbo vietų kūrimą, reikėtų plėtoti kitas privačiojo sektoriaus sritis, pavyzdžiui, turizmą.

Konkretūs tikslai

- Užtikrinti veiksmingą ekonominės partnerystės susitarimų įgyvendinimą regionų šalyse, kuriose jie yra taikomi.
- Stiprinti privačiojo sektoriaus plėtrą, visų pirma MVI, ir gerinti investavimo sąlygas.
- Stiprinti regionines, nacionalines ir vietos iniciatyvas, kuriomis skatinama tvari žuvininkystė, taip pat įgyvendinti JT jūrų teisės konvenciją²⁴ bei ją įgyvendinančius susitarimus ir kitas susijusias tarptautines konvencijas ir jų laikytis. Plėtoti ir skatinti vandenynų valdymą ir puoselėti tokias mėlynosios ir žaliosios ekonomikos iniciatyvas kaip visas suinteresuotąsias šalis įtraukianti saugi giliai jūroje esančių išteklių gavyba.
- Skatinti tinkamo užimtumo galimybes, visų pirma jaunimo ir moterų.

c. Klimato kaita ir tvarus gamtos išteklių valdymas

Klimato kaita yra svarbiausias rūpestis tiek ES, tiek Ramiojo vandenyno šalyse partnerėse ir teritorijose.

Konkretūs tikslai

- Gerinti pasirengimą tokioms gaivalinėms nelaimėms kaip tropiniai ciklonai ir atsigavimą po jų ir taip stiprinti atsparumą tokiems įvykiams.
- Atsižvelgiant į Paryžiaus susitarimo įgyvendinimą, didinti energijos gamybą iš atsinaujinančiųjų energijos išteklių ir taikyti energijos vartojimo efektyvumo priemones,

²³ Bendras komunikatas „Tarptautinis vandenynų valdymas. Mūsų vandenynų darnaus valdymo darbotvarkė“, http://ec.europa.eu/maritimeaffairs/sites/maritimeaffairs/files/join-2016-49_lt.pdf.

²⁴ 1982 m. gruodžio 10 d. JT jūrų teisės konvencija paskelbta http://www.un.org/depts/los/convention_agreements/convention_overview_convention.htm.

perimant geriausią patirtį, įskaitant patirtį jūrų transporto srityje, ir skatinant investicijas į švarios energijos infrastruktūrą ir technologijas.

- Remti įgyvendinimą tokių politikos sričių, kurios prisideda prie žaliosios ekonomikos kūrimo (pavyzdžiui, tvari kaimo vietovių plėtra ir klimato kaitai atsparus žemės ūkis ir miškininkystė), ir skatinti tvarius gamybos ir vartojimo modelius.
- Stiprinti aplinkos apsaugą ir tvarų gamtos išteklių naudojimą, įskaitant atliekų tvarkymo, vandens, sanitarinių paslaugų ir sveikatos priežiūros sritis.
- Saugoti ir atkurti sausumos, jūros ir pakrančių ekosistemas, siekiant išsaugoti biologinę įvairovę, taip pat tvariai naudoti šių ekosistemų gamtinius išteklius ir ekosistemų paslaugas.

4. Tikslingesnė ir lankstesnė partnerystė

Įgyvendindama strateginius siekius, ES turi apibrėžti, kaip ji galėtų toliau gerinti, palaikyti ir valdyti santykius su Afrikos, Karibų ir Ramiojo vandenyno šalimis partnerėmis. Ši politinės partnerystės sritis yra svarbi daugeliu aspektų, ir tam reikės visapusiškų konsultacijų su šalimis partnerėmis. Tai susiję su santykių forma, dalyviais ir bendradarbiavimo principais bei mechanizmais, kurie būtini siekiant geresnių rezultatų, taip pat tinkama institucine struktūra ir teisiniu statusu, padedančiais įgyvendinti partnerystę. Todėl reikia atsižvelgti į svarbią KPS įgyvendinimo patirtį.

4.1. Įgyta patirtis

KPS vertinime²⁵ pabrėžiama keletas privalumų ir trūkumų. Vertinime pabrėžiama pasiekta pažanga dėl skurdo mažinimo ir žmogaus socialinės raidos AKR valstybėse, prekybos srautų padidėjimas, taikos ir saugumo, taip pat demokratijos ir žmogaus teisių sustiprinimas. Tačiau vis dar reikia dėti daug pastangų, visų pirma dėl to, kad, nors ir pasiekta rezultatų, kai kuriose srityse kyla grėsmė dėl naujų nestabilumą keliančių priežasčių (pavyzdžiui, demografinio bumo, autoritarinių vyriausybių ir terorizmo, taip pat klimato kaitos).

Politinis dialogas (KPS 8 straipsnis) ir konsultacijos ir (arba) atitinkamos priemonės (KPS 96 straipsnis) buvo naudingos priemonės, net jei jų teikiamos galimybės nebuvo visiškai išnaudotos. Nevienodų rezultatų pasiekta skirtingose srityse, pavyzdžiui, žmogaus teisių, demokratijos, gero valdymo ir teisinės valstybės (9 straipsnis), migracijos (13 straipsnis), valstybinių ir nevalstybinių subjektų dalyvavimo (6 straipsnis).

Be to, vertinime pabrėžiama tai, kad įgyvendinant KPS nebuvo galima pakankamai atsižvelgti į regioninės dinamikos intensyvumą ir didėjančius šalių partnerių skirtumus, pavyzdžiui, tarp tų, kurioms labiausiai reikia paramos (mažiausiai išsivysčiusių, silpnų valstybių), ir labiau

²⁵ Bendras tarnybų darbinis dokumentas „Kotonu partnerystės susitarimo vertinimas“ (SWD(2016) 250 *final*).

pažengusių valstybių (vidutinės pajamos gaunančių šalių ir pan.). Šalių partnerių įkurtos regioninės ir žemyninės organizacijos pamažu tampa regioniniais veikėjais, kurie turi įgaliojimus politikos ir saugumo, taip pat prekybos ir vystymosi srityse.

Vertinime taip pat pabrėžiama, kad esama institucinė struktūra ir jos veikimas, taip pat kai kurie veiklos procesai turi reikšmingų trūkumų.

Galiausiai ES ir jos partnerės iš esmės nebendradarbiavo daugiašaliuose fornuose. Toks bendradarbiavimas numatytas tik atliekant 2010 m. KPS peržiūrą ir turėjo teigiamų rezultatų, visų pirma derybose dėl Paryžiaus klimato kaitos susitarimo, tačiau dažniausiai siekiant rezultatų nebuvo išnaudotos visos partnerystės teikiamos galimybės. Kad būtų pasiekta pažangos šioje srityje, šalys partnerės turės parodyti įsipareigojimą siekti tikslų, kuriuos jos pačios nustatė Port Morsbio mieste įvykusiame AKR aukščiausiojo lygio susitikime²⁶. ES taip pat raginama ieškoti būdų, kaip sukurti daugiau lankstumo ir suburti sąjungas, apimančias AKR valstybes ir AKR nepriklausančias valstybes, pavyzdžiui, visas mažiausiai išsivysčiusias šalis ar mažas besivystančias salų valstybes.

4.2. Stipriu regioniniu modeliu paremta lanksti partnerystė

Siekiant sukurti santykius, kurie būtų paremti bendrais prioritetais ir atsižvelgta į susiklosčiusias aplinkybes bei įgytą patirtį, išanalizuotos poveikio vertinime²⁷ įvertintos įvairios būsimos partnerystės modelio galimybės (žr. I priedą).

4.2.1. Galimybės

Yra įvairių galimybių: nuo KPS galiojimo pasibaigimo jo nepratęšiant iki naujo susitarimo, kuriame būtų atlikti riboti pakeitimai, sudarymo. Pastaruoju atveju nebūtų išvengta dabartiniame susitarime esančių trūkumų. Pirmuoju atveju gali būti daugiau nuostolių nei naudos, nes būtų prarastas 40 metų partnerystės aprėpiantis naudingas *acquis* ir susilpnėtų ES vaidmuo pasauliniu lygmeniu. Pati partnerystė su Afrikos, Karibų ir Ramiojo vandenyno šalimis nėra ginčijama. Tačiau kai kurios suinteresuotosios šalys kritikuoja dabartinį jos modelį, turinį ir formą.

Išsamiai įvertintos dar trys galimybės:

1) Iš esmės persvarstyti partnerystę su šalimis partnerėmis. Tokia galimybė atspindėtų pokyčius, kurie įvyko nuo antrosios KPS peržiūros 2010 m., bet neužtikrintų reikiamo politikos suderinamumo su pastarojo meto regioninėmis strategijomis ir tinkamai neatspindėtų didėjančios žemyninio (Afrikos Sąjungos), regioninio ir subregioninio lygmenų svarbos.

2) Visiška santykių su šalimis partnerėmis regionalizacija sudarant tris atskiras regionines partnerystes (su Afrikos, Karibų ir Ramiojo vandenyno šalimis). Tokia galimybė apimtų kontinentinį ir regioninį aspektą, bet nebūtų atsiliepta į šalių partnerių pasiryžimą sudaryti

²⁶ <http://www.acp.int/content/declaration-8th-summit-acp-heads-state-and-government-acp-group-states>

²⁷ Bendras tarnybų darbinis dokumentas „Būsimų santykių su AKR valstybėmis po 2020 m. poveikio vertinimas“ (SWD(2016) xxx).

atnaujintą partnerystę su ES, o pasauliniuose forumuose (pvz., JTBKKK ar PPO) būtų sudėtingiau sudaryti sąjungas.

3) Trečioji alternatyva – vienas susitarimas su šalimis partnerėmis, sudarytas iš trijų atskirų regioninių partnerystės su Afrikos, Karibų ir Ramiojo vandenyno šalimis ir suteikiantis galimybę glaudžiau bendradarbiauti ir kitoms šalims pagal bendrą sistemą. Sistema būtų apibrėžtos bendros vertybės, principai, svarbiausi aspektai ir interesai, kurie sudaro šalių bendradarbiavimo pagrindą, remiantis svarbiu KPS *acquis*. Be to, būtų nurodyti konkretūs bendradarbiavimo pasaulinėje darbotvarkėje mechanizmai. Trys regioninės partnerystės būtų paremtos ir apimtų jau esamas partnerystes (pavyzdžiui, bendrą Afrikos ir ES strategiją) bei nustatytų prioritėtines sritis ir veiksmus, kurie būtų sutelkti į konkrečius partnerystės su kiekvienu iš trijų regionų darbotvarkės aspektus. Tai padės ES ir šalims partnerėms parengti tinkamiausias iniciatyvas.

4.2.2. Siūloma galimybė

Trečioji galimybė padėtų geriau spręsti iškilusius klausimus tinkamu lygmeniu ir tinkamomis sąlygomis, remiantis subsidarumo ir papildomumo principais, kartu pripažįstant, kad sprendžiant daugelį šių dienų pasaulinio tvarumo uždavinių būtina imtis atskirus regionus susiejančių veiksmų. Tai patvirtina faktą, kad daugelis ES veiksmų jau yra vykdoma nacionaliniu lygmeniu, vėliau regioniniu ir tik tada AKR lygmeniu. Nors su Afrika, Karibais ir Ramiojo vandenyno regionu susiję interesai apima keletą klausimų, kuriuos sprendžiant būtų naudinga imtis bendrų veiksmų, taip pat yra konkrečių interesų, kurių turėtų būti siekiama atskirų regionų pagrindu. Svarbi dalyvė yra Afrikos Sąjunga, taip pat tokios regioninės organizacijos kaip Vakarų Afrikos valstybių ekonominė bendrija, Pietų Afrikos vystymosi bendrija ar Rytų Afrikos bendrija ir kitos regioninės organizacijos, pavyzdžiui, Karibų regiono CARICOM / CARIFORUM.

Sudarius visa apimančią partnerystę taip pat būtų išvengta sąnaudų, patiriamų atsisakius partnerystės su šalimis partnerėmis kaip grupe ir būtų išlaikytas Kotonu *acquis*, visų pirma jo esminiai elementai ir sąsaja su ekonominės partnerystės susitarimais. Jie yra identiški visiems trimis regionams, todėl daug ekonomiškiau bendrai derėtis dėl šių aspektų ir juos bendrai valdyti, užuot atskirai juos aptariant su skirtingomis grupėmis ar valstybėmis. Taip pat atsiranda galimybė tarptautiniu lygmeniu plėtoti bendradarbiavimą sprendžiant pagrindinius bendrus visuotinius uždavinius. Kaip rodo pastangos užbaigti Paryžiaus susitarimą, sąjungos įtaka gali būti labai didelė.

Atsižvelgus į visus šiuos aspektus, siūloma naujoji forma suteikia galimybę išsaugoti visus vertingus esamo KPS aspektus ir svarbiausia sudaro tinkamas sąlygas ES įgyvendinti naujuosius tikslus.

4.2.3. Ryšys su AKR nepriklausančiomis šalimis

Visa apimanti sistema taip pat suteikia galimybę įtraukti suinteresuotas AKR nepriklausančias šalis, tuo užtikrinant nuoseklumą, visų pirma visos Afrikos lygmeniu (pavyzdžiui, tarp AKR ir ES partnerystės ir bendros Afrikos ir ES strategijos). Tai svarbu, nes ES prireikus galėtų

geografinę veikslių apręptį suderinti su konkrečiais tikslais konkrečiai valstybių grupei, ir tai ES suteiktų diplomatinės įtakos, nes ji galėtų dar strategiškiau siekti savo interesų. Šiuo atžvilgiu labai svarbus AKR nepriklausančių Šiaurės Afrikos šalių, kelių AKR nepriklausančių mažiausiai išsivysčiusių šalių grupės ir mažų besivystančių salų valstybių grupės dalyvavimas. Atitinkamos AKR nepriklausančios šalys turėtų aktyviau dalyvauti šiame procese, kartu užtikrinant suderinamumą su esamomis politinėmis sistemomis (pavyzdžiui, Europos kaimynystės politika) ir jau pasirašytomis asociacijos sutartimis.

4.3. Daugiapakopė ir įvairias suinteresuotąsias šalis apimanti partnerystė ir pagrindiniai bendradarbiavimo principai

Partnerystė turėtų būti grindžiama įvairiais principais. Jai įgyvendinti reikia daugiapakopės valdymo sistemos, kuri sudarytų sąlygas imtis veikslių tinkamiausiu lygmeniu, laikantis subsidiarumo ir papildomumo, taip pat diferencijavimo ir regionalizavimo principų. Partnerystė taip pat turėtų būti paremta įvairių dalyvių dalyvavimo principu, kad būtų įtrauktos ne tik vyriausybės, bet ir kiti veikėjai, nes vien tik vyriausybės iškilusių uždavinių išspręsti negali.

4.3.1. Pagrindiniai bendradarbiavimo principai

Naujoji partnerystė turėtų būti paremta šiais pagrindiniais principais:

- dialogu;
- abipuse atskaitomybe;
- plačiu valstybinių ir nevalstybinių subjektų dalyvavimu;
- atsakomybe.

4.3.2. Subsidiarumo ir papildomumo principai

Partnerystė turėtų atspindėti ir apimti Afrikos, Karibų ir Ramiojo vandenyno regione vyraujančią regioninę dinamiškumą. Tai turėtų būti pasiekta užtikrinant, kad politinis įsitraukimas ir sprendimų priėmimas vyktų tinkamiausiu atsakomybės lygmeniu – šalies, regiono, žemyno ar AKR.

4.3.3. Dalyviai

Kaip pabrėžta viešose konsultacijose ir vertinime, įvairių suinteresuotųjų šalių dalyvavimas partnerystėje jau yra pripažintas, bet jį reikėtų stiprinti. Joje turėtų dalyvauti ir valstybiniai, ir nevalstybiniai veikėjai. Naujoji partnerystė turėtų sustiprinti atitinkamus jų vaidmenis. Šie subjektai yra:

- valstybiniai subjektai: nacionalinės vyriausybės, parlamentai ir regioninės bei vietos valdžios institucijos;
- regioninės organizacijos (įskaitant Afrikos Sąjungą);

- AKR nepriklausančios šalys ir
- nevalstybiniai subjektai, įskaitant pilietinę visuomenę, ekonominius ir socialinius partnerius bei privatųjį sektorių.

4.4. Geresnių rezultatų teikianti partnerystė

Partnerystė turi apibrėžti atitinkamas priemones ir būdus, kurie padėtų geriausiai siekti nustatytų prioritetų. Tai turi būti visapusiškai suderinta su Adis Abebos veiksmų darbotvarke, kuri yra Darbotvarkės iki 2030 m. dalis, naujo Europos konsensuso dėl vystymosi rengimu, Paryžiaus klimato kaitos susitarimu ir KPS įvertinime pateiktomis rekomendacijomis.

4.4.1. Įvairiapusė partnerystė

Partnerystė turėtų taikyti diferencijuotus įgyvendinimo metodus pagal Darbotvarkę iki 2030 m., Adis Abebos veiksmų darbotvarkę, ES pasaulinę strategiją ir Europos konsensuą dėl vystymosi²⁸.

4.4.2. Įgyvendinimo priemonės

Adis Abebos veiksmų darbotvarkėje pateikiama naujoji paradigma ir pristatoma Darbotvarkės iki 2030 m. įgyvendinimo sistema taikant finansines ir nefinansines priemones. Tai turėtų būti partnerystės esmė. Šie veiksmai apima nacionalinius veiksmus, veiksmingas politines sistemas ir dinamiško privačiojo sektoriaus vaidmenį, kurių visų pagrindas yra palanki tarptautinė aplinka.

Šalys partnerės didžiausią dėmesį turėtų skirti vidaus viešųjų finansų srityje esančių spragų šalinimui, įskaitant geresnį vidaus išteklių sutelkimą, veiksmingesnes ir efektyvesnes viešąsias išlaidas ir skolos valdymą. Reikėtų skatinti sąžiningas, skaidrias, veiksmingas ir efektyvias mokesčių ir viešųjų išlaidų sistemas. Ypatingą dėmesį reikėtų skirti kovai su mokesčių vengimu, mokesčių slėpimu ir neteisėtu kapitalo judėjimu.

ES turėtų ieškoti bendrų priemonių ir būdų, kurie atneštų gerų rezultatų, kartu išlaikydama didelį lankstumą, kad būtų galima atlikti vėlesnius patobulimus. Tai turėtų būti suderinta su vystymosi veiksmingumo principais (įskaitant atsakomybę, skaidrumą, abipusę atskaitomybę ir susitelkimą į rezultatus) ir toliau remiama įgyvendinant politikos suderinamumą vystymosi labui.

4.5. Partnerystė, grindžiama tinkama institucine struktūra

Institucinė struktūra turėtų atspindėti politinį partnerystės pobūdį, nustatytus prioritetus, pasirinktą formą, bendradarbiavimo būdus ir skirtingus dalyvaujančius subjektus. Tai turėtų padėti sparčiai ir veiksmingai priimti sprendimus ir imtis veiksmų. Dabartinė sistema, kuri grindžiama bendromis institucijomis, pasirodė esanti naudinga dalijantis patirtimi, tačiau dabar nebėra tinkama, nes yra pernelyg sudėtinga ir nepatogi. Šiame etape dar per anksti

²⁸ Komunikato dėl konsensuso xxxx nuoroda.

apibrėžti būsimą institucinę struktūrą, bet galima išskirti keletą principų, kuriais grindžiamas jos kūrimas.

Kadangi tai abipuse atsakomybe ir taisyklėmis pagrįsta politinė partnerystė, ji turėtų būti įgyvendinta taikant daugiasluoksnę ir lanksčią institucinę struktūrą, kuria skatinamas ir lengvinamas dialogas bendro intereso klausimais. Subsidiarumo ir papildomumo principai turėtų būti taikomi apibrėžiant svarbių institucinių ir neinstitucinių subjektų dalyvavimą skirtingais lygmenimis.

Dialogas ir bendradarbiavimas visais lygmenimis turėtų būti paremtas tokiu modeliu, kuris geriausiai atitiktų konkrečius tikslus ir interesus, ir turėtų būti vykdomas su tomis šalimis ir regioninėmis organizacijomis ar bendradarbiavimo institucijomis, kurios tam tikroje srityje pasiekia geriausių rezultatų.

4.6. Partnerystė, grindžiama teisine sistema

Būsimos partnerystės teisinis statusas yra labai svarbus jos įgyvendinimui, kaip patvirtinta prie šio komunikato pridėto poveikio vertinimo analizėje. Vienas iš ES politinių interesų – pakartotinai patvirtinti savo ilgalaikį įsipareigojimą ir sudaryti naują partnerystę, pasirašant teisiškai privalomą susitarimą. Naujoji partnerystė taip pat turėtų likti lanksti ir paslanki, kad būtų galima prisitaikyti prie vykstančios pažangos ir nuolat besikeičiančių aplinkybių. Tai itin svarbu įgyvendinant regioninius ramsčius. Tai pagrindiniai principai, kuriais turėtų būti grindžiamas ir apibrėžiamas būsimos partnerystės teisinis statusas, kai bus gerai žinomi galutiniai partnerystės prioritetai ir pagrindiniai aspektai.

4.7. Tolesni veiksmai

Komunikatu bus remiamasi diskusijose su Taryba ir Parlamentu, taip pat įvairiomis suinteresuotosiomis šalimis, įskaitant AKR valstybes partneres, siekiant parengti rekomendaciją su derybiniais nurodymais.